

FIGYELOSZOLGALAT

Ebben a rovatban folyamatosan közöljük a külföldi szaklapokban megjelent, műszaki könyvtárakat érdeklő folyóiratcikkek rövid ismertetését.

002

A dokumentáció - a technikusok és kutatók nélkülözhetetlen segítője. - PINK, P. - Technische Rundschau, 1956. június 15. p. 3-7. T.: OMK.

A műszaki- és természettudományok területén kb. 35 ezer szakfolyóiratban évente kb. 3 millió közlemény jelenik meg. Hogyan találhatjuk meg ebben az évek folyamán valóságos papirheggyé tornyosuló kiadványtömegben azokat a dokumentumokat, amelyek egy műszaki-tudományos probléma megoldásához okvetlenül szükségesek és fontosak? Ezt a problémát oldja meg a dokumentáció.- Pink cikke rámutat a szakirodalom rendszerező kiértékelésének szükségességére, majd végigkíséri a dokumentáció munkafolyamatait az alábbi sorrendben: a szakirodalom feldolgozásának és értékelésének módjai /cimjegyzékek, tartalmi kivonatok, referátumok, egy-egy szakterület irodalmának áttekintései/; a dokumentáció gyakorlati megvalósítása /kártyák, fotográfiai segédeszközök: kópiák, kisfilmes felvételek; lyukkártyák/; a regisztrált dokumentációs anyag rendezése: betürend, hely-, idő- és tartalom szerinti rendezés, tizedes osztályozás, rendezés lyukkártyával. Végül röviden ismerteteti a svájci dokumentációs központot és az iparági dokumentációs szervezetet. /Gy.P./

002:620.1

Műszaki dokumentáció. - PFENDER, M. - Nachrichten für Dokumentation, 1955. szept. p. 93-104. T.: OMK.

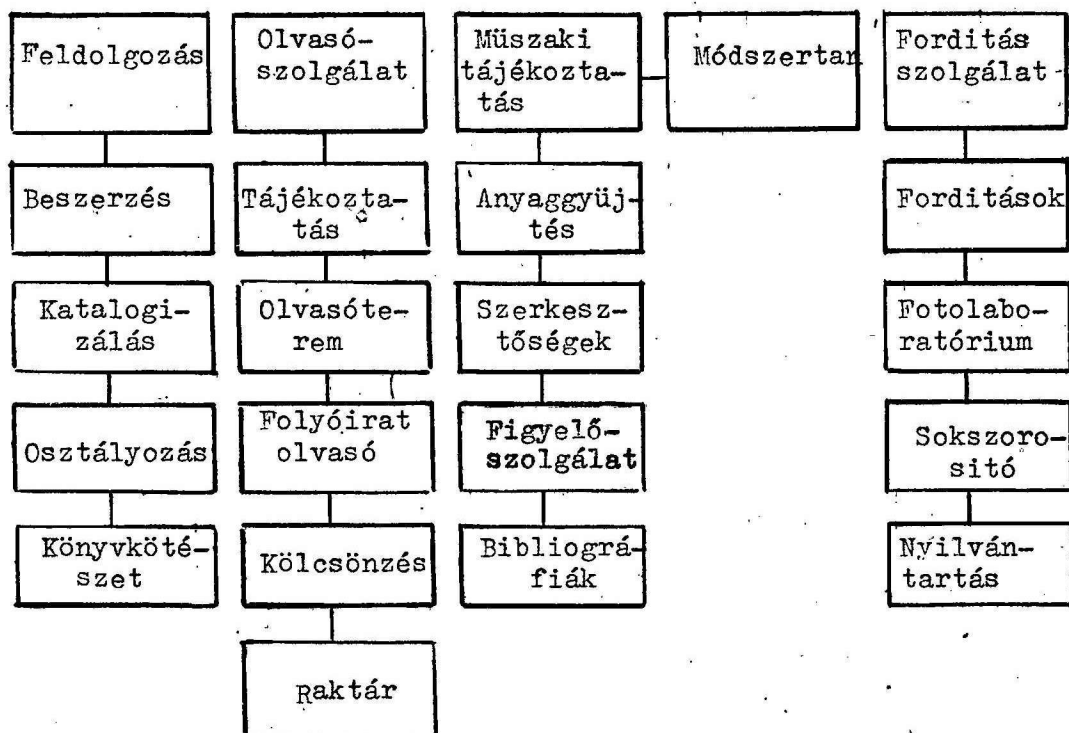
Az anyagvizsgálat példájából kiindulva rámutat a különböző központok és szervezetek együttműködésének szükségességére. Ennek lehetővé tételéhez nagyfokú szabványosításra van szükség. A Deutscher Verband für Materialprüfung jól bevált rendszert honosított meg a különböző jelentések,

referátumok és képdokumentáció egységesítése terén, s ezzel megkönnyítette az együttműködő központok dokumentációs anyagának cseréjét. Ezeket az úrlapokat és felhasználási módozataikat több képen is bemutatja. /B.S./

002/439/

Dokumentáció a Magyar Népköztársaságban. - KOBLITZ, J. Dokumentation, 1956. márc. p. 29-37. T.: OMK.

A berlini Zentralstelle für wissenschaftliche Literatur helyettes igazgatója magyarországi tanulmányutjának tapasztalatai. A dokumentáció magyarországi fejlődésének áttekintése után, a dokumentáció jelenlegi szervezetével és az Országos Műszaki Könyvtár működésének részletes ismertetésével foglalkozik. Az OMK a következő osztályokra és csoportokra tagozódik:

Az OMK-n belül elsősorban a dokumentációs tevékenységet tárgyalja bővebben, de a szigorú értelemben vett könyvtári tevékenységet is alapos részletességgel ismerteti. A feldolgozó munka ismertetése során kiemeli a kötelezpéldány rendszer és a népi demokráciák cseréjének jelentőségét. A könyvek beérkezésétől a katalogizálásig az átfutási idő átlagban három hét. Az OMK több magyar nagykönyvtártól eltérőleg már 1921-22 óta a nemzetközi tizedes rendszer szerint osztályozza a hozzá beérkező szakirodalmat. A könyvtár olvasóforgalma naponta kb. 350 látogató.

A dokumentálásra kerülő folyóiratcikkek kiválogatása tematikai terv alapján történik, külső munkaerővel. A Függetlenség elölízetőí a következőképpen oszlanak meg: Üzemek 94 %, kutatóintézetek 3-4 %, egyéni előízetők 2-3 %. A Műszaki Lapszemlék egy-egy száma havonta 180-360 referátumot közöl. A bibliográfiái csoport munkája során készít ajánló bibliográfiákat és iparági bibliográfiákat, valamint irodalomkutatásokat.

A módszertani munka fő területei:

- 1./ A Műszaki Könyvtárosok Tájékoztatója című kiadványsorozat /Rundschau für den technischen Bibliothekar/ szerkesztése és kiadása;
- 2./ a műszaki könyvtárosok részére munkaversenyek szervezése és lebonyolítása;
- 3./ négyhónapos szakkönyvtárosi tanfolyamok rendezése;
- 4./ a könyvtári és dokumentációs munka területén egységes irányvonalak és javaslatok kidolgozása;
- 5./ munkaértekezletek rendezése;
- 6./ a szakkönyvtári hálózat módszertani irányítása.

/B.S./

002.1:62:33/436/

Osztrák Műszaki és Közgazdasági Dokumentációs Központ.-
PÖHLMANN, K. - Österreichische Hochschulzeitung, 1956. jun.
1. p. 4. T.: OMK.

A fejlett iparral rendelkező Ausztriában 1948-ig szinte egyáltalán nem foglalkoztak. 1948-ban a műszaki főiskola rektora tett javaslatot a könyvtár mellett működő műszaki- és közgazdasági dokumentációs központ szervezésére. Ez a Központ 1950 január 21-én nyílt meg néhány dolgozóval. Szervezetileg szorosan a könyvtárhoz kapcsolódott, s mint magánintézmény működött. 1951 július elsején formailag az osztrák Mérnök- és Építészegylet vette át, és ezzel biztos alapot adott a továbbfejlesztéshez. A fenntartáshoz szük-

séges összegek egy részét az ipar adományaiból fedezték. 1954-ben azután az állami költségvetés javulása lehetővé tette a Központ állami támogatását.

A dokumentációs központ elsőrendű feladata a rendelkezésre álló folyóiratok /jelenleg 1004/ feldolgozása. Ennek keretében a Központ nem elégedett meg a Műszaki Főiskola könyvtárába nem járó folyóiratok egyes cikkeinek megszerzésére mikrofilm és fotókópia szolgálatot és cserét szervezett.

A Központ évente négy füzetet ad ki OSZTRÁK DOKUMENTÁCIÓ AZ ÉPÍTŐIPAR ÉS ÉPÍTÉSZET TERÜLETÉN címmel, továbbá ÖDTV KÖZLEMÉNYEK címmel kiadványsorozatot. Az intézet 1955. január 1 óta figyelőszolgálatát decimális jelzettel látja el.

A Központ forgalmát a következő adatok szemléltetik:

	1950 első negyedév	1956 első negyedév
látogatók	632	706
szállított mikrofilm oldalak	40	4971
" fotókópiák	67	1878
felvilágosítás	133	154
fordítás	-	59
irodalomkutatás	-	8

/P.J./

002.2:681.177.2

A lyukkártya dokumentációs alkalmazásának alapvető kérdései. - SCHEELE, M. - Nachrichten für Dokumentation, 1955. szept. p. 111-116. T.: OMK.

A dokumentációs munka 3 szakaszra osztható:

- 1./ a bibliográfiai kutatás;
- 2./ a megtalált dokumentum értékelése;
- 3./ a kutatás eredményeinek közreadása.

Az első szorosan kapcsolódik a könyvtári munkához, de a második és harmadik - tájékoztató munka- inkább a tényleges kutatói munkához tartozik. Éppen ezért a dokumentalista a kutatók munkaeszközeit használja; főleg a lyukkártyákat. Ezek ugyanis a feljegyzésen kívül statisztikai használatra is alkalmasak, többdimenziósak, és könnyen reprodukálhatók. A jelenlegi felszerelések, bár még nem tökéletesek, de már alkalmazhatók. Az államok legnagyobb részében a nagy dokumentációs központok foglalkoznak a szakirodalom gyors feltárásával, a kisebb szakközpontok pedig az értékeléssel.

/B.S./

Az UNESCO programja: könyvtárak, bibliográfiai szolgálat, dokumentáció, a legfontosabb munkák felsorolása. -

CLAPP, V. - American Documentation, 1956. ápr. p. 127-134. T.: OMK.

Az UNESCO megalakulása óta foglalkozik a népek kultúrájának kölcsönös megértését elősegítő könyvtárak kérdéseivel. Ezen a téren tevékenysége három területre oszlik:

1./ a nyilvános könyvtárak elterjedésének előmozdítása;
2./ a bibliográfiai és dokumentációs szervezetek, valamint a szakkönyvtárak és dokumentációs központok fejlődésének elősegítése;

3./ a könyvtári anyag szabad forgalma és védelme: cserék, dokumentációs sokszorosítás, szabadalmi jog, díjszabások, könyvek vakok számára, könyvtárak védelme háborús időkben.

A három főcsoportban eddig elért eredmények /kiadványok, megbeszélések, egyezmények, stb./ felsorolása. /B.S./

011/019:002

022/025:658.564

Automatizálás a könyvtárban - annotált bibliográfia. -

LOFTUS, H. - KENT, A. - American Documentation, 1956. ápr. p. 110-126. T.: OMK.

A bibliográfia olyan 1955 júliusa előtt megjelent könyvek és folyóiratcikkek felsorolását és ismertetését tartalmazza, amelyek a könyvtári munka gépesítésével foglalkoznak. A felsorolásban 90 ismertető szerepel. /B.S./

014.3/05/:017.1/05/

Folyóiratkatalógusok és bibliográfiák. - GUMMER, M.

Journal of Documentation, 1956. márc. p. 24-38. T.: OMK.

A Brit Birodalom és az Egyesült Államok területén 1945 után megjelent fontosabb ilyentárgy kiadványok elemzése. Az összefoglaló felsorolás 67 különféle összefoglaló és tárgykör szerint összeállított bibliográfiát sorol fel. /B.S./

921.7

Észrevételek a könyvtári plakáthoz. - Der Bibliothekar,
1956. ápr. p. 205-210. T.: OMK.

A könyvek tömörített raktározása. - HILL, F. J. - The Journal of Documentation, 1955. dec. p. 202-216. T.: OMK.

A British Muzeum munkatársa a könyvtárosok előtt nem ismeretlen raktári helyhiány kérdéseivel foglalkozik. Régen a tulzsufolt könyvtárakban a raktárhiányt az épület bővítésével tudták csak kiküszöbölni. A galériás raktárak, majd a vaspolcozat és a nagyságrendi raktározás is áthidalta egy időre a nehézségeket.

A raktári helyhiány legmodernebb megoldását a könyvek ugynevezett tömörített raktározása /compact storage/ jelenti. Ennek alapelve, hogy több polc szorosan egymás mellé kerül, és a polcok egy részének kerekéken, vagy gördülőcsapágyakon való elmozdításával férnek hozzá az anyag egyébként elzárt részéhez.

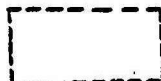
Több könyvtár alkalmazza már a tömörített raktározást. Az alkalmazás néhány módja a következőkben szemléltethető. A példákön a rajzok jelentése a következő:

rögzített állványzat

mozgatható állványzat

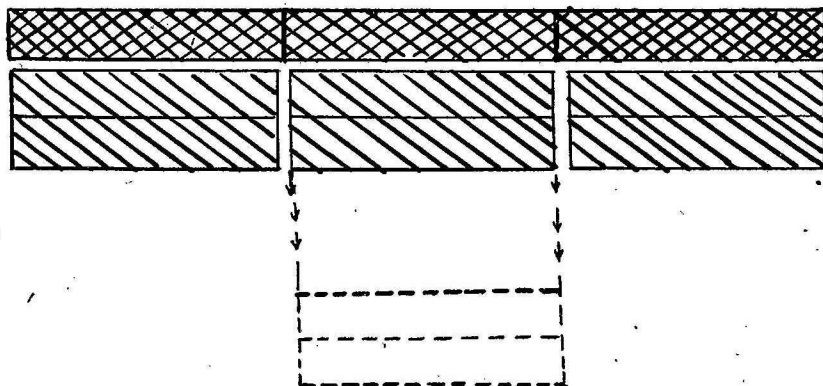

mozgatható állványzat nyitott állapotban

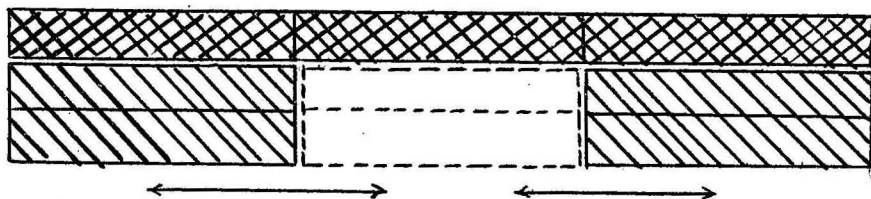

az elmozdítás iránya

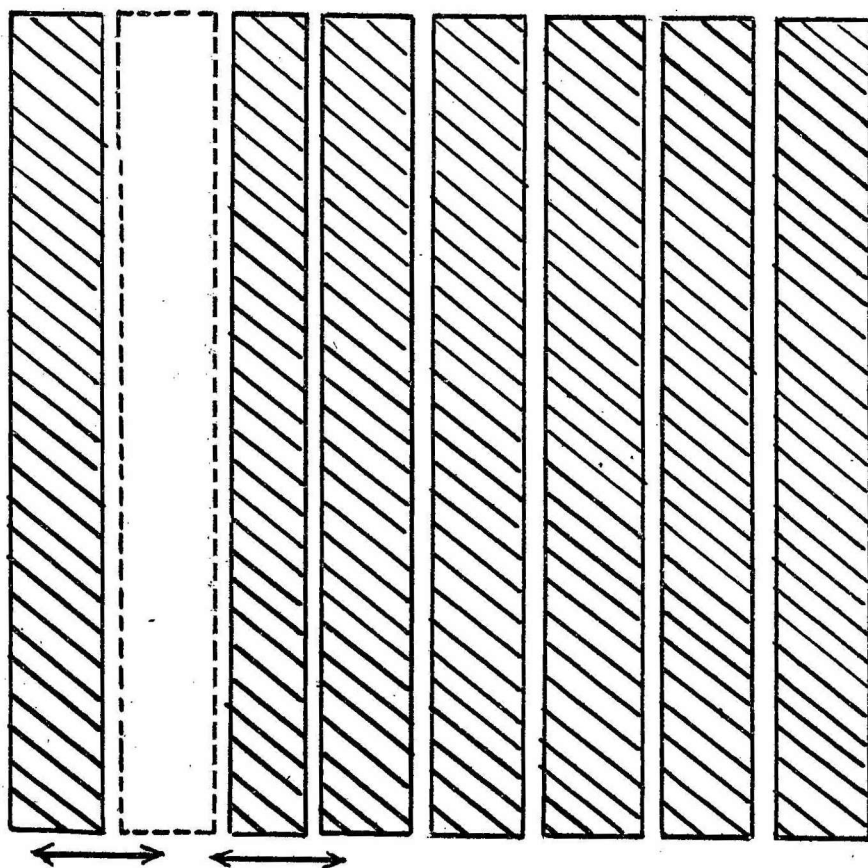
A British Muzeum-ban az amerikai szabadalmi könyvtár pót-állványainak gondolatából kiindulva már a 19. század utolsó éveiben bevezették az alábbi megoldást:

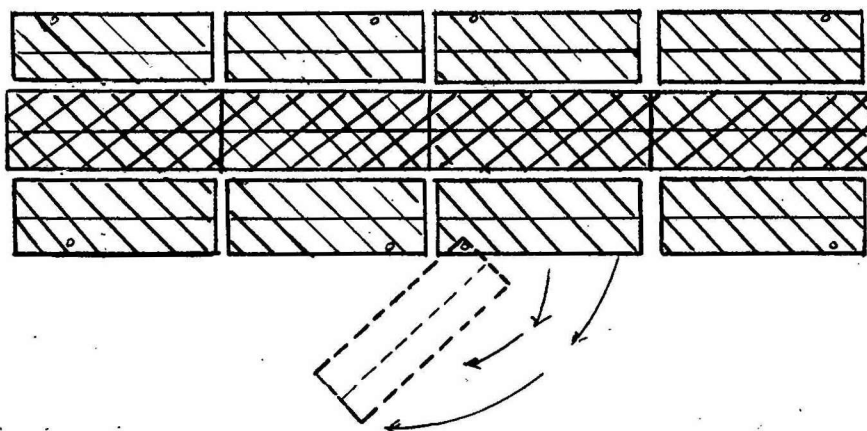
Az Iron Library ugyanebben az időben a következő megoldást választotta:

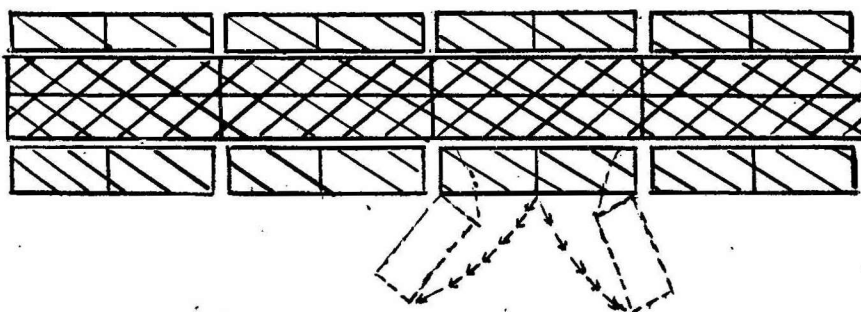
A gondolattal később a kivitelező vállalatok is foglalkozni kezdtek. Egy svájci mérnök találmányára Angliában kezdtek gyártani a tömörített raktározáshoz alkalmas Compactus-Ingold rendszerű állványzatokat. /A polcok mozgása itt már elektromos uton történik./

Az Egyesült Államokban több cég is gyártja a mozgatható polcokat, amelyekkel már néhány modern műszaki könyvtárat is felszereltek. Az ugynevezett Sneak rendszer elve a következő:

A Com-Pac-Case rendszerénél pedig a mozgatható polcok két irányban, ablakszerűen nyithatók.

A gyakorlatban ma még kevés könyvtár alkalmazza a raktározásnak ezt az elvét, mivel jóformán teljesen új berendezésekre van szükség, de új könyvtárak létesítésénél már gyakori, hogy a könyvtárosok ezzel a megoldással előre meg akarnak szabadulni a régóta krónikus könyvtári betegségként ismert raktári helyhiánytól. /B.S./

Az osztályozás jelentősége a dokumentációban. - EPPEL-SHEIMER, H. W. - Nachrichten für Dokumentation, 1956. márc. p. 1-2. T.: OMK.

A tanulmány a Deutsche Gesellschaft für Dokumentation 1955. októberében tartott 7. évi közgyűlésén elhangzott megnyitóbeszéd foglalata. Az elméleti jellegű fejtegetések központjában az a felismerés áll, hogy a szakozás problémáját az ETO kialakításával és elterjedésével még korántsem lehet megoldottnak tekinteni. Az ETO ugyan különösen a természettudományok és a technika területén jól bevált, és széleskörű felhasználásra talált, viszont a történettudományban, amely erősen individualizált anyag feldolgozását végzi, szerephez már kevésbé juthat. A dokumentációban sem szabad az osztályozást az ETO mechanikus alkalmazásával lezártnak és problémamentesnek tekinteni, hanem a dokumentált anyag természetére figyelemmel mindenkor módszeresen ki kell értékelni, és ez alapon gondosan kiválasztani az osztályozásnak azt a rendszerét, amely a vonatkozó ismeretág igényeinek a legjobban megfelel. /P.I./

025.7:686.1

Könyvkötészet a könyvtárban. - KINGERY, R. - Library Trends, 1956. márc. p. 291-300. T.: OSzK.

026:378.962/436.14/

A bécsi Műszaki Főiskola Könyvtára. - Österreichische Hochschulzeitung, 1956. jun. 1. p. 5. T.: OMK.

A bécsi Műszaki Főiskola Könyvtárát 1815-ben szervezték meg. 25 évvel később, 1840-ben már 4280 művel, illetve 12.000 kötetel rendelkezett. 1850-ben 114 olvasóhelyes "korszerű" /gázvilágításos/ olvasótermet nyitottak meg. Ekkor a könyvtár már az esti órákban is nyitva tartott, és elérte a napi 400 olvasót. 1850-től kezdve a tanszemélyzet és a hallgatókon kívül a könyvtár megnyitotta kapuit Bécs hivatalos intézményei és tudományos szervei előtt is.

A könyvtár állománya

1868-ban	10.000 mű	30.000 kötet,
1873-ban	14.200 mű	48.000 kötet,
1893-ban	29.782 mű	74.600 kötet,
1901-ben	50.000 mű	140.000 kötet.

1919 és 1923 között a könyvtár áttér a tárgyszavas katalógusra.

A második világháború után a könyvtár helyiségei új raktárral és külön kölcsönzőhelyiséggel bővültek.

1955 decemberében a könyvtár állománya 89.750 mű, 225.876 kötettel és 22.275 főiskolai és középiskolai jegyzet. /P.J./

026:62:027.54

Az Országos Műszaki Könyvtár. - Bulletin de l'UNESCO
a l'Intention des Bibliothèques, 1956. jul. p. 163-164.
T.: OMK.

Az Egyesült Nemzetek kulturális szervezetének Párizsban megjelenő francianyelvű könyvtári szakfolyóirata kétoldalas cikket közöl az Országos Műszaki Könyvtárról. Kiemeli, hogy Magyarországnak ez az egyik legnagyobb műszaki könyvtára 70 éves múltat tekint vissza. Az olvasók a 130.000 kötetes könyvállomány, 1.600 folyóiratféleség és 5 millió szabadalmi leírás között kutathatnak. Az egyes osztályok működésével külön fejezetekben foglalkozik.

A feldolgozó osztály feladata a műszaki szakirodalom gyűjtése. Külön kiemeli a magyar szerzőktől külföldön megjelent idegennyelvű kiadványok beszerzését.

Az olvasószolgálati osztályon belül a reference szolgálat, a szaktanácsadó és fordító szolgálat, a 120 személyes könyv- és a 80 férőhelyes folyóiratolvasó emelkedik ki, valamint a kölcsönző szolgálat.

A műszaki tájékoztató osztály kapja a cikkben a legbővebb ismertetést. A bibliográfiai csoport irodalomkutatói tevékenysége; a figyelőszolgálat kartonszolgálat; a 13 iparágban havonta megjelenő Műszaki Lapszemle; az angol, orosz és német nyelven megjelenő Bulletin következnek a felsorolásban.

A fordítási osztály 200 külső szakfordító közreműködésével készíti el fordításait, amelyeket szaklektorok ellenőriznek. A fordításokhoz szükséges fotokopiák is itt készülnek. Az országban elkészült bármely fordítás megtalálható a könyvtárban.

A módszertani csoport a műszaki könyvtárosok részére dolgoz ki módszertani irányelveket. Szakkönyvtárosi tanfolyamokat rendez. Kiadványsorozatot ad ki "Műszaki Könyvtárosok Tájékoztatója"/Renseignements á l'usage du personnel des bibliothèques techniques/ címen. /B.S./

Műszaki könyvtárosok, könyvtáros-képzés. - HORDING -
JENSEN - Tidsskrift för Dokumentation, 1955. 3. sz. p. 31-33.
T.: OMK.

Dániában 1918 óta folyik a könyvtárosok képzése tanfolyamokon és az egyetemeken. Jóllehet nagy a kereslet műszaki könyvtárosokban, képzésük mégsem kielégítő. Szükségessé vált a különféle könyvtáros képzés koordinálása, illetve bizonyos szakmákban külön tanfolyamok indítása. A Dán Tudományos- és Szakkönyvtárosok Egyesülete három ízben rendezett már 74 órás tanfolyamot, amelyen a vállalati szakkönyvtárosok is résztvettek. Ennek a tanfolyamnak - amelyet továbbiak követnek - tanmeneti vázlata a következő:

Könyvtár típusok	2 óra
Beszerzés- raktározás	10 óra
Katalogizálás	22 óra
Dokumentáció	20 óra
Könyvtárak berendezése	6 óra
Olvasószolgálat	6 óra
Könyvtárközi együttműködés	6 óra
Könyvtárosi szakirodalom	2 óra

A tanfolyamokat reggel 8 - 10, illetve 9 - 11 óra között tartották. /B.S./

027.6:021.7

Az üzemi könyvtárak kiadványai. - GENSCHOREK, W. - Der Bibliothekar, 1955. okt. p. 590-591. /Magyar fordításban: Könyvtári Tájékoztató, 1956. 6. sz. p. 51-52./

Az üzemi könyvtárosoknak állandóan keresniük kell azokat a módszereket és eszközöket, amelyekkel az üzem minden dolgozóját megnyerhetik az olvasásnak. "Mi sem alkalmasabb erre a célra, mint ha a könyvtárnak saját kiadványai vannak, amelyek tájékoztatnak munkájáról, könyveket ajánlanak, és közlik a különféle olvasók állásfoglalásait." Önálló kiadvány megjelentetésére kevés üzemi könyvtárnak van anyagi lehetősége, éppen ezért meg kell ragadnia az alkalmat, hogy az üzemi ujságban hallassa szavát. Az üzemi könyvtáros kötelessége, hogy az üzemi ujság szerkesztőségéhez rendszeresen eljuttassa az aktuális művek ismertetését, s hogy felkutassa az üzemi élet problémáit, és ezeket kapcsolatba hozza könyvtárosi tevékenységével. A könyvtárosnak élnie kell azzal a lehetőséggel, hogy az üzemi ujság útján folyamatosan megjelenő negyedévi beszámolóik formájában tudatosítsa az üzemi könyvtár eredményeit /vagy sikertelenségeit/ az üzem dolgozóiban s elsősorban a gazdasági funkcionáriusokban. /Gy.P./